

ISSN 2312-5160
online ISSN 2786-4502

Taras Shevchenko National University of Kyiv
Educational and Scientific Institute of Journalism

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут журналістики

CURRENT ISSUES OF MASS COMMUNICATION
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Issue 31
Випуск 31

2022

REVIEWS
РЕЦЕНЗІЇ

**Коробко В. І. Телевізійна документалістика як екранне
видовище. Рецензія на дисертацію**

Анастасія Бессараб

*Доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри спеціальної освіти
та психології КЗВО «Хортицька національно-реабілітаційна академія» ЗОР
<https://orcid.org/0000-0003-3155-5474>
Email: staicy@ukr.net*

<https://doi.org/10.17721/CIMC.2022.31.87-90>

UDC 621.397.13:82-43(049.32)

ARTICLE INFO

Received: 18 February 2022

Accepted: 18 February 2022

Published: 01 August 2022

ABSTRACT

Review of the dissertation Korobko V. I. "Television Documentary as a screen spectacle " for the degree of Doctor of Philosophy, defended at the Taras Shevchenko National University of Kyiv.

KEYWORDS

television documentary,
scientific novelty, practical
significance

Citation: Bessarab, A. (2022). Korobko V. I. Televiziynna dokumentalistyka yak ekranne vydovyshche. Retsenziya na dysertatsiyu [Korobko V.I. "Television Documentary as a Screen Spectacle". Dissertation review]. Aktual'ni pytannya masovoyi komunikatsiyi [], 31, 87-90.

<https://doi.org/10.17721/CIMC.2022.31.87-90>

Copyright: © 2022 Anastasiia Bessarab. This is an open-access article distributed under the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

АНОТАЦІЯ

Рецензія на дисертацію Коробко В. І. «Телевізійна документалістика як екранне видовище» на здобуття наукового ступеня доктора філософії, захищену в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: телевізійна документалістика, наукова новизна, практичне значення.

Події у світі та Україні, трансформаційні процеси в сучасному суспільстві зумовили зміни в усіх сферах його життя. Створення якісної телевізійної документалістики не є

винятком. Існує нагальна потреба в медійній продукції, спрямованій на забезпечення високого рівня освіченості та обізнаності громадян України, із цим безпосередньо пов'язана інформаційна безпека нашої держави.

Оскільки наявна система підготовки й розповсюдження телевізійної документалістики не задовольняє повною мірою потреб сьогодення як з погляду глядачів, так і з погляду медійників, а це зумовлює зміни вимог як до змісту, так і до принципів її створення, спонукає до пошуку нових моделей та жанрів, - можна констатувати вдалий вибір авторкою теми роботи.

На сьогодні є потреба в розробленні теоретичних та науково-методичних положень щодо створення документального телеконтенту. Незважаючи на наявні напрацювання щодо специфіки документального кіно для великого екрану та телебачення, потребує вирішення проблема формування підґрунтя для розвитку телевізійної документалістики. Необхідність забезпечення теоретичних, методичних і прикладних досліджень, що створюють передумови для подальшого розвитку телевізійної документалістики у світі загалом та Україні зокрема, науково-теоретична та практична значущість окреслених питань свідчать про актуальність теми дисертації Коробко Вероніки Ігорівни.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується коректністю здійсненого наукового аналізу. Методологічне підґрунтя дослідження телевізійної документалістики становить системний підхід. Цю систему розглянуто із залученням комплексного аналізу науково-теоретичних та концептуальних положень, поняттєво-категоріального апарату праць українських і зарубіжних авторів щодо різних аспектів її функціонування.

Теоретичну базу сформовано на засадах поєднання міждисциплінарних взаємозв'язків, репрезентованих працями з різних галузей гуманітарного та технічного дискурсів: теорії комунікації, комунікаційних технологій, теорії та історії мистецтва, нових медій, виробництва медіаконтенту. Сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації щодо телевізійної документалістики є обґрунтованими, оскільки підтверджуються науковими фактами та інформацією, отриманою з монографій, наукових статей тощо, а також верифікуються за допомогою емпіричного матеріалу з використанням широкої новітньої джерельної бази (інформаційні інтернет-ресурси, інтернет-видання, телепрограми національних телеканалів, блоги, комунікаційні проекти тощо).

У дисертації Коробко Вероніки Ігорівни «Телевізійна документалістика як екранне видовище» виявлено специфіку телевізійної документалістики як екранного видовища на основі аналізу теоретичних досліджень українських та зарубіжних учених (с. 19–92, 188–189); визначено та схарактеризовано творчо-виробничі аспекти процесу створення документального телеконтенту (с. 93–133, 189); виокремлено жанри телевізійної документалістики й визначено основні їхні структурно-функціональні особливості (с. 134–187, 189–191); з'ясовано професійні завдання журналіста-документаліста в процесі створення екранного видовища як окремого документального проєкту (с. 93–105, 191); встановлено рівень професійної обізнаності студентів спеціальності «аудіовізуальне мистецтво та виробництво» щодо основ телевізійної документалістики (с. 181–186, 191–192).

Обґрунтований та достовірний характер отриманої інформації щодо стратегічних напрямів розвитку комунікацій у контексті творчо-виробничих аспектів процесу створення документального телеконтенту та структурно-функціональних особливостей документальних тележанрів як основи екранного видовища телевізійної документалістики зумовлений умілим та доречним використанням методологічного інструментарію для максимально повного висвітлення предмета й увиразнення наукової концепції (індукції, дедукції, узагальнення наукового досвіду й термінологічний аналіз; порівняльно-історичний метод, системно-структурний та міждисциплінарний підходи; метод аналізу наукового пізнання; порівняльний метод; метод логічного й стратегічного узагальнення, аналізу й синтезу, класифікації). Вдалим є звернення до соціологічних методів (інтерв'ювання; анкетування студентів)

для зібрання інформації в українських документалістів-практиків про процес створення телевізійного документального медіатору; з'ясування рівня обізнаності студентів першого та четвертого курсів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво» щодо основ телевізійної документалістики.

Дисертація В. І. Коробко структурована, систематизована та послідовна, що зумовлено обраним підходом до вивчення джерельної бази. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Розділи дисертації взаємопов'язані між собою. Виклад розгортається від простеження в першому розділі історичної генези документалістики в кіно та на телебаченні, науковою базою для якого стали праці українських та зарубіжних науковців і практиків з журналістики та мистецтвознавства, до з'ясування в другому розділі особливостей створення екранного видовища в телевізійній документалістиці на перетині журналістської об'єктивності та художньої інтерпретації реальних фактів, перетворення журналіста на документаліста, і дослідження в третьому розділі жанрів документального продукту на телебаченні та процесу їх трансформації. Кожен розділ завершується проміжними висновками, які корелюють з висновками по роботі загалом і поставленими завданнями. Узгодженість та вмотивованість усіх складових дослідження надає авторській концепції цілісності.

Переконаливою є наукова новизна одержаних результатів: В. І. Коробко, застосувавши загальнонаукові, теоретичні й емпіричні методи дослідження, вперше запропонувала визначення телевізійної документалістики як форми медійного контенту, що транслюється на телебаченні, аби відобразити в часі та просторі події для розширення знань про навколишній світ глядацької аудиторії, сфокусувавши її увагу на соціально значимій інформації за допомогою художніх та документальних засобів зображення дійсності на екрані; визначила спільні ознаки телевізійного документального фільму з новинною тележурналістикою: методи монтажу (кліповість відеоряду); аспекти операторської майстерності (нестандартні ракурси, переважна більшість великих планів); розповідь журналіста, що базується на акцентуванні «історії про героя» з використанням прийомів публіцистичного нарису; використання художніх засобів у текстовій частині сюжету; встановила, що творчо-виробничі аспекти процесу створення телевізійного документального контенту (основні етапи виробництва документального телеконтенту; структура й композиція твору; формування відеоряду за допомогою монтажу та накладання звуку; кількісний склад знімальної групи) безпосередньо зумовлені його жанровою формою; запропонувала класифікацію жанрів телевізійної документалістики: телевізійні документальні фільми, телевізійні новинні (інформаційні) серіали, документальне видовище пізнавальної тематики, докудрама та мок'юментарі.

Серед наукових здобутків – удосконалення дефініцій основних понять телевізійної документалістики в системі жанрів телевізійної журналістики; способів підготовки до написання сценарію документального телевізійного проєкту на етапі передпродакшну. На схвалення заслуговує також визначення дослідницею характерних рис телевізійної документалістики в українській та зарубіжній науці; особливостей роботи авторів документальних телефільмів на кожному етапі телевізійного виробництва.

Практичне значення одержаних результатів очевидне: вони можуть бути корисними як для оптимізування розвитку телевізійної документалістики, подальших досліджень у галузі телевиробництва, так і в навчальному процесі в ЗВО під час підготовки студентів спеціальності 061 «Журналістика» та 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво». Можна передбачити, що матеріали дослідження в цілому можуть бути використані виробниками телевізійної документальної продукції.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Підкреслюючи вагомість проведеного дослідження, потрібно висловити низку зауважень та побажань, що мають рекомендаційний характер.

1. Здобувачка за результатами свого дослідження робить важливі висновки щодо процесу створення та жанрової системи телевізійної документалістики в сучасних умовах. У назві дисертації, формулюванні її об'єкта та предмета не вказано, ідеться про Україну чи увесь світ. Водночас обґрунтування хронологічних меж пов'язано з подіями в Україні. Отже, потребує уточнення: одержані В. І. Коробко результати стосуються українських реалій чи світових?

2. Підрозділ 1.1 «Поняттєвий апарат дослідження телевізійної документалістики» містить визначення таких термінів, як: «екранна документалістика» (с. 24), «видовище» (с. 25), «поява із чорного/із ЗТМ» (с. 27), «склеювання» (с. 28), «шторка/витіснення» (с. 28), «цифровий відеоефект» (с. 28) тощо. Підрозділ 1.2 «Телевізійна документалістика й тележурналістика: своєрідність понять» присвячений визначенню понять «телевізійна документалістика» та «тележурналістика» (с. 32–53). Видається дискусійною доцільність розгляду двох ключових термінів дисертації в окремому підрозділі.

3. Одним з наукових здобутків, що винесено на захист, є «визначення телевізійної документалістики як форми медійного контенту, що транслюється на телебаченні, аби відобразити в часі та просторі події для розширення знань про навколишній світ глядацької аудиторії, сфокусувавши її увагу на соціально значимій інформації за допомогою художніх та документальних засобів зображення дійсності на екрані» (с. 17, 52–53, 92, 188). Водночас на с. 47 В. І. Коробко зазначає: «Грунтуючись на проаналізованих вище поглядах науковців, ми даємо таке визначення телевізійній документалістиці: це один з проявів художньо-публіцистичного мислення у формі екранного видовища, завдяки якому відбувається інформування глядачів та розповсюдження інформації за допомогою художніх засобів вираження проблем сучасного світу, тобто вона може собою репрезентувати телевізійну публіцистику». Постає питання: як співвідносяться ці визначення?

4. Здобувачка проаналізувала серію телевізійних документальних проєктів, які виходили в українському телеестері на каналах «Інтер», «1+1», «СТБ» та «Фауна». Додатки містять дуже цінну інформацію, зокрема інтерв'ю з авторкою докдрам для телеканалу «1+1» Світланою Усенко, авторкою телевізійного новинного циклу сюжетів про Китай для «ТСН. Тиждень» (телеканал «1+1») Наталею Ярмолою, народним артистом України, кінорежисером, кінорежисером, журналістом, кінопродюсером Леонідом Мужуком. У ході дослідження проведено опитування студентів. Безперечно, думки цих експертів надали змогу зробити В. І. Коробко обґрунтовані висновки. Однак, на нашу думку, інтерв'ю з керівниками медіахолдингів та журналістами інших телеканалів («Інтер», «СТБ» та «Фауна») прикрасило б цю дисертацію й надало змогу окреслити напрями подальшої роботи зі створення документального телеконтенту.

Попри ці зауваження, дисертаційна робота Коробко Вероніки Ігорівни на тему «Телевізійна документалістика як екранне видовище» є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе завдання щодо з'ясування творчо-виробничих аспектів процесу створення документального телеконтенту та структурно-функціональних особливостей документальних тележанрів як основи екранного видовища телевізійної документалістики. Обрану тему дисертаційної роботи розкрито в повному обсязі, розв'язано поставлені завдання, досягнуто мету дослідження, отримано нові наукові результати, які мають теоретичне значення та практичну цінність. Дисертація має концептуальний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи.

* Коробко В. І. (2020). Телевізійна документалістика як екранне видовище. Науково-консультаційний центр Київського національного університету імені Тараса Шевченка. chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpgclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http%3A%2F%2Fsc.univ.kiev.ua%2Fupload%2Fiblock%2Ffbb%2Fdis_%25D0%259A%25D0%25BE%25D1%2580%25D0%25BE%25D0%25B1%25D0%25BA%25D0%25BE_%25D0%2592.%25D0%2586.pdf&clen=1926194&chunk=true